

YAZARLAR

Kavel Alpaslankalpaslan@gazeteduvar.com.tr**Sol, sokak ve parlamento: 'Ehvenişer' politikasını tavan arasına koymanın zamanı geldi**

Faşistlerin ya da gerici sağın zaferini önlemek üzere seçimlerde burjuva güçlerin adaylarını destekleme ya da reformistlerle/merkezdekilerle birleşik cephe kurma amacıyla olan politikanın ehvenişer taktiğine baktığımızda uzun bir geçmişe sahip olduğunu görüyoruz. 'Ehvenişer' mantığı, orantısız temsiliyet eksikliği olan seçim sistemlerine özgüdür.

16 Mayıs Salı 2023 Saat: 00:02

Daha az kötüyü seçmek ne kadar sık can sıkıcı bir tercih değil mi? Yine de bu tavra güzel isimler verenler de var: Mesela 'stratejik derinlik' diyor kimileri. Tabii sadece seçim kabiniinde yapılan tercihler değil, sizi temsil edenlerin yaptığı stratejik seçimler de bu 'taktiğin' bir parçası oluyor. Zamanla daha az kötüyü seçişler sıkça tekrarlanınca ehvenişerin 'şer' kısmı törpülenebiliyor.

Sol için de yeni bir tartışma değil. Toplumsal mücadeleler tarihinde 'stratejik' hamlelerle daha korkunç ihtimallerin önüne bazı taviz verilerek geçilmeye çalışılmış. Bazen başarısız da olsa en azından o amaçla hareket edilmiş. Fakat kimileri bu hamleleri bir alışkanlığa dönüştürmüş, neticede de benliğini kaybedip burjuva siyaset içerisinde eriyip gitmiş.

O halde ne yapmalı? Stratejik hamlelerden mahrum kalmak ve kendi dünyamıza hapsolmek mi lazım? Çıkıp "Bakın en saf biziz işte" diyebilmek mi marifet? Ya da adına 'akılcılık' deyip varlığımızı unutmaya pahasına bu taktikleri mi benimsemeli? Yoksa Marksist bir perspektifle günümüzün sapmalarına mesafe koymak mümkün mü? Tarih bize bu anlamda neler öğretebilir?

Ehvenişer politikalarının şiddetli sonuçlar doğurduğu İtalya örneğini geçtiğimiz haftalarda [konuşmuştuk](#). Şimdi ise konunun çapını daha da genişleterek ele alacağız. Kanada-Toronto'daki York Üniversitesi'nde Sosyoloji profesörü Marcello Musto ile bir söyleşi yaptık. Marksist çalışmaların canlanması ve canlılığı üzerine çalışmalarıyla bilinen Musto ile Avrupa solunun 'ehvenişer' deneyimlerini konuştuk.

'BİRLEŞİK CEPHE' MESELESİ

Daha genel bir soruyla başlayalım. Uzun bir zamandır 'daha az kötüyü', 'ehvenişeri' seçme gündemi sol için bir tartışma konusu. Bunun farklı örnekleri var, 1930'larda faşizmin yükselişine karşı örgütlenen 'halk cephesi' deneyimleri ya da savaş sonrası dönemde zaman zaman komünistlerin liberal, sosyal-demokrat ve reformist güçlerle yaptıkları ittifaklar... Hal böyle olunca 'daha az kötüyü seçme' konusunda İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında farklı refleksler söz konusu mu?

Prof. Marcello-Musto York Üniversitesi' Sosyoloji Bölümü/Kanada-Toronto

Faşistlerin ya da gerici sağın zaferini önlemek üzere seçimlerde burjuva güçlerin adaylarını destekleme ya da reformistlerle/merkezdekilerle birleşik cephe kurma amacıyla olan politikanın ehvenişer taktiğine baktığımızda uzun bir geçmişe sahip olduğunu görüyoruz. Bu konuya verebileceğimiz en çarpıcı örnek, Nazizm'in yükselişi sırasında yaşandı: Bazısı önce, bazısı sonra olmak üzere tüm sol partiler, burjuva devlete eleştiriyi azaltarak Nazi-faşizmine karşı liberallerle güçlerini birleştirme kararı verdi. Ancak zaman içerisinde bu konjonktürel kararlar, hükümette kalma yönündeki uzun vadeli hedeflere dönüştü.

Bence iki türü birbirinden ayırmalıyız. Brezilya'da Bolsonaro, Türkiye'de Erdoğan örneklerinde olduğu gibi gerici devlet başkanlarının seçilmesini engellemek için akıllıca seçim koalisyonu niteliklerini oluşturanlar ve daha sonra seçimler bittiğinde yeniden bir muhalefet gücü olarak kalmaya devam edenler. Öte yandan, 'ehven-i şer' siyasetini, ilan ettiklerinin aksine, kesinlikle ekonomik veya siyasi programlar geliştirmemiş olan liberal hükümetlere dahil olmak için kullananlar. Maalesef Avrupa'daki radikal solun yakın tarihi, ikinci durumun pek çok örneğiyle dolu.

'EHVENİŞER MANTIĞI, ORANTILI TEMSİLDEN YOKSUN SİSTEMLERE ÖZGÜDÜR'

Ehvenişer politikası dendiğinde sık sık İtalya örneği hatırlatılıyor. 1990'ların başında İtalya Komünist Partisi (PCI) bölündü. Bir taraf 'kibarca' komünist köklerini reddetti, diğer taraf ise (PRC) bir şekilde bu köklerine sahip çıktı. Ancak hikayenin sonunda PRC de (tıpkı 1990 öncesi PCI gibi) kendini 'faşizmin yükseliş tehlikesine karşı' tekrar 'ehvenişer' seçmek zorunda hissetti: En nihayetinde burjuva hükümete dışarıdan destek sundu ki bu hükümetin neoliberal politikaları ağır bir şekilde yürürlüğe koyuşu, dolaylı olarak PRC'yi de suça ortak etti. 2000'lerde de benzeri politikalara imza attılar. Bugün PRC'nin erimiş olmasını ve azalan desteğini böylesi stratejilere kolayca bağlayabilir miyiz?

İtalya örneği 1989 sonrası Avrupa solundaki pek çok gücün aynı şekilde yaşadığı yörünge sapması konusunun uç bir örneğidir. PCI'nın çoğunluğu, reformist solun ideolojik ve programsal olarak derin değişim yaşadığı bir anda Solun Demokratik Partisi'ni (PDS) kurdu ve Sosyalist Enternasyonal'e katıldı. Sosyal demokratik politikalar, bir dizi karşı reform üretip, Avrupa solunu aşındıran 'üçüncü yol' lehine kesin olarak terk edildi. [İngiltere'nin İşçi Partili Eski Başbakanı Tony] Blair, [Almanya'nın Sosyal-Demokrat Eski Şansölyesi Gerhard] Schröder, [Eski İtalya Başbakanı Romano] Prodi ve ortakları, sosyal harcamalarda derin kesintiler başlattı, emek ilişkilerini daha istikrarsız hale getirdi, ücret 'moderasyonu' politikaları uyguladı ve piyasalarla hizmetleri serbestleştirdi.

Ekonomik politikalar anlamında o dönem iktidarda olan sosyal demokrat ve muhafazakar hükümetler arasında minimal farklar hariç herhangi bir ayırım gözlemlemek çok zor. Aslında bakarsanız, birçok durumda merkez-sol, neoliberal projeyi hayata geçirmede daha bile etkiliydi. Çünkü ne de olsa sendikalar, emek hareketinin 'dostu' olan hükümetlerle müzakere ettikleri gibi hayali bir eski inancı takip ettiler. Hiçbir şey bundan daha yanlış olamazdı.

Pek çok durumda bu hükümetler aynı zamanda 'radikal sol' güçlerce de desteklendi. Bu neoliberal ajandaya rağmen pek çok komünist parti, sosyal-demokratik güçlerle ittifak yaptı -İster durumu daha da kötüleştirecek sağcı hükümetlerin ortaya çıkmasını engellemeye yönelik meşru bir kaygıyla, ister 'stratejik oy' mantığı tarafından cezalandırılma korkusuyla ('ehvenişer' mantığı, orantısız temsil yetisi eksikliği olan seçim sistemlerine özgüdür). İtalya'da PRC ile yaşanan tek başına bir örnek değildi.

'SOL HEP ACI REÇETEYE ZORLANDI'

Şu an İtalya'da solun durumuna baktığımızda geçmişe göre çok daha güçsüz olduğunu görüyoruz. Bölgesel olarak değerlendirdiğimizde dahi diğer Güney Avrupa ülkeleriyle arasında bu anlamda bir orantısızlık var mı? Elbette bunu tek bir nedene bağlamak güç. Ancak sizce mevcut durumun sebepleri neler?

Tüm Avrupa'da karşı konulmaz bir şekilde esen neoliberal rüzgar, sosyalist bir doğrultuda hükümetlerin eylemlerini şekillendirebilecek toplumsal hareketlerin eksikliğiyle birlikte, radikal sol partilerin açıkça hafife alınarak olumsuz olarak kümelenmesini temsil ediyordu. Bu senaryoda anti-kapitalist sol, temel ekonomik yönergelere karşı çıkan herhangi bir kayda değer kazanım elde etmeyi başaramadı: Başarabildikleri tek şey, ara sıra alınan bir cılız yatıştırıcı kadardı. Çoğunlukla acı reçeteyi kabul etmek zorunda kaldılar ve uzlaşılması olanaksız muhalefete, daha önceden vaat ettikleri önlemler için oy vermeye mecbur oldular. Sandıktan çıkan sonuç her yerde felaketti. 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Fransız Komünist Partisi (PCF) yüzde 2'den daha az oy aldı ve bir sonraki yıl İspanya'da Sol Birlik (Izquierda Unida) yüzde 3.8 ile dibe vurdu. İtalya'da da Cumhuriyet tarihinde ilk kez Komünistler parlamento dışında kaldı, yüzde 3.1 gibi iç karartıcı bir orana ulaştı ve buna da ancak Gökkuşuğu Sol çatısı altında varıldı.

'YAŞANAN TAKTİK DEĞİL, GENETİK MUTASYON'

Sizin de vurguladığınız üzere bugün 'ehvenişercilik' artık dönemsel bir strateji olmaktan çok daha uzağa savrulmuş durumda. Konjonktürel değil, uzun vadeli bir tavır söz konusu. Mesela yine bahsini açtığımız İspanya üzerinden devam etmek gerekirse sol çatı örgütü Unidos Podemos ile geleneksel sosyal-demokrat parti PSOE, son seçimlerde bir koalisyon hükümeti kurdu. Unidos Podemos -ki içerisinde İspanya Komünist Partisi (PCE) de buluyor- koalisyona katılırken 'sağın yükselişini engelleme' yine gündemdeydi. Ancak burada solun görevini tartışmak gerekiyor belki de? Marksist bir örgütün görevi asli olarak milliyetçilerin-sağın yükselişini engellemek midir? Sadece buna sarılmak, bir şekilde solu içeriden felce uğratmaz mı?

Geçtiğimiz yıllarda İspanya'da ve Fransa'da heyecan uyandırıcı sosyal hareketler gelişti, solun güçleri yeniden kuvvetlendi. Bununla birlikte geçmişin hatalarını tekrarlıyorlar gibi görünüyor. Bunun en belirgin örneği, İspanya hükümetinin Başbakan Yardımcısı Yolanda Diaz (eski bir *Unidos Podemos* üyesi) tarafından kurulan *Sumar*. Yaklaşan seçimlerde başbakanlık için fazlasıyla basit ve ılımlı bir platformla [Sumar] yarışacak olan Diaz, acil çözüm bekleyen Ukrayna'daki savaş konusunda muğlak bir sessizliğe bürünmeyi tercih etti.

Tarih bize gösteriyor ki, ilerici güçler savaşa karşı çıkmadıkları zaman, varoluş sebeplerinin asli parçasını yitirirler ve sonunda karşı tarafın ideolojisini yutarlar. Ne zaman sol partiler hükümet içerisindeki varlıklarını siyasi eylemlerini ölçmenin 'esas' yolu olarak kabul ederse bu durum yaşanır. Tıpkı bazı İtalyan Komünistlerin, Kosova ve Afganistan'daki NATO müdahalelerini desteklerken yaptıkları gibi. Böylesi ikincil tutumlar geçmişte çok kez cezalandırıldı, buna fırsat doğar doğmaz alınan seçim sonuçları da dahil. Bulduğumuz noktada artık taktiksel kararların karşısında değiliz; biz genetik bir mutasyonun içindeyiz. Bu da anti-kapitalist ufku tamamen terk etmiş solun yeni (ve çok hafif) bir versiyonudur.

'SOKAK' İLE 'PARLAMENTO' ARASINDA YOLU BULMAK

Bir tarafta militan işçi sınıfı hareketlerine olan inancını yitirenler var, diğer tarafta ise neoliberalizmin vahşileşmesiyle birlikte işçi hareketinin militan mücadelesi için gittikçe sağlamlaşan zemin var. Belki Avrupa için bile bunu söyleyebiliriz. Bu anlamda sizce sol için sokak ile parlamento arasındaki ilişki nasıl olabilir?

Kıtasal anlamda, gerçek bir alternatif ancak geniş bir sosyal hareket yeni bir anti-kapitalist ajandayı dayatma yeteneğine sahipse düşünülebilir. Bu da ancak radikal sol, daha büyük bir kararlılık ve tutarlılıkla çeşitli siyasi kampanyalar ve ulusötesi seferberlikler geliştirirse gerçekleşebilir. Bunlar, savaşın ve yabancı düşmanlığının reddedilmesiyle (Avrupa topraklarına gelen göçmenlere vatandaşlık ve sosyal hakların eksiksiz genişletilmesi desteğiyle) ve iklim felaketini durdurmakla başlamalıdır.

Alternatif siyaset kestirme yollara izin vermez. Yeni siyasi örgütler inşa etmek gerekiyor. Solun bunlara 20. yüzyılda olduğu kadar ihtiyacı var. Çalışma alanlarında yaygın olarak bulunan örgütler; işçilerin ve alt sınıfların mücadelelerini -hiçbir zaman bu kadar parçalı olmadığı bir zamanda- birleştirmeye çalışan örgütler; organizasyon içi yapıları toplumsal dışlanma ve yoksulluktan doğan dramatik sorunlara acil yanıtlar üretebilen bir örgüt (genel iyileştirmeler için yasamadan bile önce). Sol, işçi hareketinin diğer tarihsel dönemlerde uyguladığı toplumsal direniş ve dayanışma biçimlerinden yeniden yararlanırsa, bahsettiğimiz yaratımın gerçekleşmesine de yardımcı olacaktır. Yeni önceliklerin de tanımlanması gerekiyor, özellikle gerçek bir cinsiyet eşitliği ve genç üyelerin kapsamlı bir siyasal eğitimi anlamında. Demokrasinin teknokratik organizmalarca rehin alındığı bir çağda bu tür çalışmaların kutup yıldızı, tabandan katılımın teşvik edilmesi ve toplumsal mücadelelerin geliştirilmesidir. Radikal solun olayların gidişatını gerçekten değiştirmeye talip olabilecek yegane girişimlerinin önünde tek bir yol var: Maastricht Antlaşması[1] ile başlatılan politikalara karşı kitlesel muhalefetin ufkunu açabilecek yeni toplumsal bloğu örgütlemek ve böylece günümüz Avrupa'sında hakim olan ekonomik yaklaşımları kökten değiştirmek.

Sözün özü, neoliberal merkez-sol hükümetlerin sağ kanat güçlere yol açmak dışında bir şey yapmadığı Avrupa'da, (demokrasi kesin bir tehlikeyle karşılaştığında kullanılan bir seçim taktiği olarak değil, istikrarlı bir siyasi ittifak olarak tasarlanan) 'ehvenişer' politikasını tavan arasına koymanın zamanı geldi...

NOTLAR:

[1] 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği'nin ekonomik birliği para politikalarının temeli netleştirildi.

Kavel Alpaslan Kimdir?

1995'te İzmir'de doğdu. İzmir Saint Joseph Fransız Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe 2014 yılında Agos'ta başladı. Gelecek/Umut Gazetesi'nde çalıştı. 1+1 Express Dergisi'nde yazıyor. 2016 yılından bu yana Gazete Duvar'da yazı ve haberleri yayınlanıyor.

YAZARIN DİĞER YAZILARI

Arnavutluk'un yakın tarihine işitsel bir yolculuk

13 Mayıs 2023

Demir yumruğu gevşetmek: Açlık Eylemleri - Şili

09 Mayıs 2023

Lübnan'ın tarihine işitsel bir yolculuk

06 Mayıs 2023

1927'den meçhul bir risale: 1 Mayıs'ın anlamını kavgada bulmak

29 Nisan 2023

Her şeyden önce, her şeye rağmen: Faşizmi yargılamak

22 Nisan 2023

YAZARIN TÜM YAZILARI

Gazete Duvar mobil uygulamasını indirin, [haber cebinize gelsin](#)